

Bibá nálada

Jeremjášovy problémy by se daly vyřešit nějakým exilem. Zmizet do Malibu či tak... Jak je vidět, Jeremjášovi by stačil i poutnický přístřešek někde v Judské poušti. Nicméně, ani ten nemá. A odejít nemůže. Je jako představitel nějakého akčního filmu, který prorokuje pro nepřítele proti své mafiánské rodině. Každou chvíli jej má Kmotr A na špičce nože, ale zabít jej nemůže. Náš prorok však chová nepřekonatelný odpor proti těm, jimž zdánlivě slouží svými proroctvími. Když pak přijde den D, komando nepřítele hledá jen jej, aby byl zachráněn v luxusní limuzíně a získán pro Kmotra B. Náš hrdina však odmítá a zůstává se sirotky z povražděné rodiny Kmotra A, protože je to jeho rodina. Uprostřed všech - a ničím. A ještě je tu ten divný Bůh. To je osud Jeremjášův.

“¹ Kdyby mi někdo dal v pustině útulek *pro* poutníky, opustil bych svůj lid a odešel od nich, protože *to jsou* všichni cizoložníci, sebranka nevěrníků. ² Ohýbají svůj jazyk *jako* luk ke klamu, a ne k věrnosti, převládli v zemi, neboť postupují od zla ke zlu a mě neznají, *je* Hospodinův výrok.” (Jeremjášovo proroctví 9:1-2)

Útěk, úkryt, odpočinek

Jeremjáš byl poslán k lidu Izraele. Ke svému lidu. Mohl mluvit, ale jeho postoje neměly žádný výsledek. Věděl, že je jeho práce marná. Bylo to doslova utrpení. Byl s Izraelem. A nemohl s ním být. Když nemůžete pomoci vlastním, výrazně to unavuje. Jeremjáš by nejradši od těch svých odešel. Jak to řešíte, když se v takové situaci maximální zbytečnosti ocitnete? Společnost se dnes učí vnitřnímu exilu. Neodejdu, ale budu mimo. Nic se mne nebude týkat. Zařídím si svůj paralelní život. To ale udělat Jeremjáš nemohl. A křesťané to také udělat nesmí.

Jeremiáš si stýská, že by potřeboval alespoň poutnický azyl.¹ Není v tom sám, mimo žalmisty, zmíněného v poznámce, i sám Kristus Pán varuje zájemce o stáž, kteří se k němu chtějí přidružit, že nemůže nabídnout vůbec nic. Nemá nic jistého. Nic nevlastní. Nemá ani dočasný azyl: “A Ježíš mu řekl: „Lišky mají doupata a nebeští ptáci hnízda, ale Syn člověka nemá, kde by hlavu složil.” (Matoušovo evangelium 8:20-21) Jeremjáš neutekl a Ježíš také ne.

Izrael je společenstvím lučištníků? Bhůtánci prý vášnivě a rádi střílejí z luku. Bambusový luk a tětiva z vláken kopřiv vždycky cvičila ohebnost a přesnost horských lidí. Tady se střílí na ostro. A buď k věrnosti nebo ke zlu.² Jazyk je lukem,³ ohýbá se, je pružný, a pokud zůstaneme u pojetí zbraně, dá se chápat, že lučištníci jsou elitní vojáci. Buď slouží ke cti a jejich erbem je věrnost, Nebo se sytí zlem a stávají se z nich dokonale řemeslní zabijáci. Pak je jazyk otráveným šípem, protože je napuštěn lží. (Motiv se totiž opakuje v 7. verši - viz níže.) Od jednoho zla se postupuje k dalšímu zlu. Zlo roste. Jeremjášův Izrael se dostává mimo hřiště, nezná ani pravidla a ani rozhodčího. Proto se blíží jeho konec.

¹ Viz také: “Přepadá mě strach a chvění a zachvacuje mě hrůza. Řeknu: Kéž bych měl holubičí křídla — odletěl bych a měl bych klid. Ano, uletěl bych daleko a zůstal bych v pustině. Sela. Spěchal bych do bezpečí před poryvy vichru, před bouří.” (Žalm 55:5-9)

² Mohlo jít také o věšteckou metodu, kterou Izraelité používali (viz Jónatan, syn Saulův v 1. knize Samuelově 20:18).

³ Jazyk *je* taky kormidlem, ohněm, zlem (Jakubův dopis 3:1-12)

“³ Mějte se každý na pozoru před svým přítelem, nedůvěřujte žádnému bratru, protože všichni bratři podvádějí a všichni přátelé pomlouvají, *kudy* chodí. ⁴ Každý podvádí svého přítele, *nikdo* nemluví pravdu; učí svůj jazyk mluvit klam a jsou unaveni činěním zla. ⁵ Bydlíš uprostřed podvodu; kvůli podvodu mě odmítli znát, *je* Hospodinův výrok. ⁶ Proto takto praví Hospodin zástupů: Hle, já je přečistím a vyzkouším, protože jak *jinak* bych měl jednat s dcerou svého lidu? ⁷ Jejich jazyk *je jako* smrtící šíp, svými ústy podvádějí. Vyslovuje pokoj pro svého přítele, ale ve svém nitru mu strojí léčku. ⁸ Cožpak je za to *nemám* navštívit? *je* Hospodinův výrok. Zdalipak se moje duše nepomstí na národě, jako *je* tento?” (Jeremjášovo proroctví 9:4-8)

Velký podvod

Jestli je Hospodinu něco odporné, pak je to podvod, klam. Pod běžnou úrovní komunikace se vede jiná. To je pod-vod. Za horizontem skutečnosti je ještě jedna opona a za ní se připravuje past. Člověk je klamán. Vyslovuje se pokoj, ale v té druhé úrovni se chystá léčka. “Vždyť je to normální!” můžeme oponovat. Jistě, takhle fungují lidská společenství. Ale měl by se s tím smířit Tvůrce? Proto je Hospodin rozhněván, vždyť to křiví lidskou existenci. Zdánlivě je to věc lidské duše, lidské existence. Ale ona je to záležitost Boží duše! Pán Bůh s tím má vnitřní problém!

V manželství se nemají používat některé výrazy. Mezi jinými absolutní hodnocení: *Nikdy, vždycky, pokaždé, pořád...* To zabijí vztah. A tady je vidět, že vztah už umřel. Pán Bůh hodnotí situaci jako bez východiska: *Všichni* podvádějí, *každý* pomlouvají, *kudy* chodí, *nikdo* nemluví pravdu, učí svůj jazyk mluvit klam, je jim to všem únavné, bydlí uprostřed podvodu, kvůli podvodu mne (Hospodina) odmítli znát. Tj.: Ve srovnání s podvodem jsem neobstál.

Nepřeceňuje se řeč? Vždyť jsou to jen slova! Opravdu to tak moc vadí? Hříchy jazyka jsou strašné, protože naznačují, že udělat to (okrást, zastřelit) je už jen otázkou činu. Jazyk obstará důvody, jed, obhajobu. Kdyby se jazyku neužívalo a mlčelo se, člověk by se zla bál, možná by na klam přišel a objevil jej. Ale tady se zlo zamlouvá, přikrývá. Pak už jen stačí natáhnout tětívu, pevně držet šíp a dobře mířit. Člověk už nemusí přemýšlet. Argumenty, proč vystřelit, byly vyřčeny. Je to už jen rutina, nasadit šíp, natáhnout, zamířit a vystřelit.

“⁹ Pláču a běduji nad horami, nařikám nad stepními pastvinami, protože jsou vypáleny, *nikdo jimi ani* neprochází a není slyšet hlas dobytka. Od nebeského ptactva až po zvěř, *všichni* uletěli a utekli. ¹⁰ Proměním Jeruzalém v hromady *kamení* a doupe šakalů, judská města proměním ve zcela opuštěná *místa* bez obyvatel.” (Jeremjášovo proroctví 9:9-10)

Pláč Jeremjášův

Jeremjáš pláče nad krajinou, nad městem, nepláče jen nad lidmi.⁴ To dvojí vidí dohromady. Lid bez své vlasti je vykořeněn, bez identity. A krajina bez svého lidu je pustinou. Kdyby někdo chtěl popsat zverstvo odsunů, tak je to popsatelné nejlépe odtržením lidí od krajiny. Nejde o majetek, fyzickou výměru počtu metrů, jde o kus od strouhy k mezi. Protože jde daleko více o vztah, než o výpočet metrů. S přesnými metry se někdy nevejdeme do map. Jenže my jsme se stali lovci metrů a pohrdáme soužitím člověka a země. Nač opravovat

⁴ Viz také Jeremjášovo lamentování: “Neplačte nad zemřelým a nenaříkejte nad ním! Plačte raději nad tím, kdo odchází, protože se už nenavrátil a *neuvidí* svou rodnou zemi.” (Jeremjášovo proroctví 22:10)

převzácné kostely na Broumovsku? Život se jim nikdy nevrátí. Chybí tu ti lidé! Vztah krajiny a lidí je nezvratně zlomen. Proto Jeremjáš pláče.

“Kdo je *natolik* moudrý, *aby* tomu porozuměl? Ke komu promluvila Hospodinova ústa, *aby* to oznámil? Proč zahynula země a byla vypálena jako pustina, *kterou* nikdo neprochází?

A Hospodin řekl: Protože opustili můj zákon, který jsem jim předložil, a neposlouchali mě a nežili podle *zákona*, ale žili podle svého umíněného srdce i *chodili* za baaly, jak je *to* naučili jejich otcové. ¹⁴ Proto takto praví Hospodin zástupů, Bůh Izraele: Hle, nakrmím tento lid pelyňkem a dám jim pít otrávenou vodu. ¹⁵ Rozptýlím je mezi národy, které neznali oni ani jejich otcové. Pošlu za nimi meč, dokud s nimi neskončuji.” (Jeremjášovo proroctví 9:11-15)

Baalové se představovali jako bohové země. A bylo to naopak. Divný izraelský Bůh byl zemi blíž! Jde o zákon. Přitom žít “podle zákona” znamená držet směr, kterým příkázání jdou. Ona ta příkázání nemluví o všem! Vytvářet křesťanský Talmud, který popíše všechno v zákonných poučkách, je zbytečné. Smysluplné je ale talmudicky přemýšlet! Ptát se a odpovídat si co je správné, co je podle práva a dobrých mravů. Zachovávat odpovědi otců a zvažovat je. Jsou lidé, kteří se mne ptají, co mají dělat, zároveň mne přesvědčují, že nelze dělat vůbec nic. Ale oni nechtějí dělat vůbec nic! To je *umíněnost* srdce.

“¹⁶ Toto praví Hospodin zástupů: Uvažte *to* a zavolejte plačky, *ať* přijdou! Pošlete pro moudré ženy, *ať* přijdou! ¹⁷ *Ať* si pospíší a začnou nad námi bédovat. *Ať* z našich očí plynou slzy, *ať* se z našich víček řine voda, ¹⁸ *vždyť* ze Sijónu *je* slyšet hlas bédování: Jak jsme zničení! Velmi se stydíme, neboť jsme opustili zemi, protože strhli naše příbytky.

¹⁹ Proto ženy, slyšte Hospodinovo slovo a *ať* vaše ucho přijme slovo jeho úst. Naučte své dcery bédovat a své přítelkyně naříkat, ²⁰ protože do našich oken vystoupila smrt. Přišla do našich paláců, aby vyhladila děti z ulic i mládence z náměstí.

²¹ Promluv: Toto *je* Hospodinův výrok: Lidské mrtvoly padnou na povrch pole jako hnůj a jako pokos za žencem a nebude, *kdo* by je posbíral.” (Jeremjášovo proroctví 9:16-21)

I plakat se musí umět!

Kdo je moudrý, ten pláče? A je nějaká moudrost v ženských slzách? V některých kulturách jsou ženské plačky nezbytným doplňkem skutečnosti. Ale ne proto, že by si to měly vyplakat ony. Jsou hlasem všech, udávají notu. Plačící Jeremjáš se nedá podezřívat ze žádné zženštilosti. Jen udává notu! Žena dobře vnímá celistvost domácnosti, lépe, než muž. Muž vyrazí kohosi dveřmi a vyřeší rychle problém, jenže on se okny vrací a to už muž nevnímá! Žena ano. Okna tehdejších domů byla malá a “prolamování” oken bylo považováno za zbytečnou rozmařilost.⁵ Byly hlubší hospodářské problémy, řešit se měly podstatnější věci, než rozšiřovat pohled do kraje.

Plakat se musíme naučit. Téměř jsme se odnaučili volat “Bože, smiluj se!” Vlastně nevidíme až tak velký problém, abychom se museli takto ponížit. Vše je řešitelné. Ale přece to “Krlíš!” tedy *Kyrie eleison!* voláme ze zásady a hned. Ne až jednou, až se něco

⁵ Viz třeba slova prorokova vůči králi: “Běda tomu, kdo staví svůj dům nespravedlivě a své horní místnosti s bezprávím, *kdo nechává* sloužit svého bližního zadarmo a nedává mu mzdu. Kdo říká: Vystavím si rozměrný dům s prostornými horními místnostmi. **Vyseká v něm okna**, obloží *ho* cedrovým *dřevem* a natře *ho* červenou barvou.” (Jeremjášovo proroctví 22:13n)

stane... Voláme proto, že bez toho smilování nic nepůjde. Voláme o Boží smilování proto, že to je nejsprávnější postoj rozumného člověka.

“²² Toto praví Hospodin: Ať se moudrý nechlubí svou moudrostí, ať se hrdina nechlubí svou zdatností, ať se bohatý nechlubí svým bohatstvím, ²³ ale kdo se chlubí, ať se chlubí *tím, že je rozumný a zná mě, že já, Hospodin, vykonávám na zemi milosrdenství, právo a spravedlnost, protože v těchto věcech mám zalíbení, je Hospodinův výrok.*” (Jeremjášovo proroctví 9:22-23)

Chlubit se Hospodinem

Každý *chlubil* je nám od přirozenosti nepříjemný. Když se někdo nemůže chlubit sebou, chlubí se známými. Ale chlubit se samotným Pánem Bohem je něco jiného. Pána Boha si člověk nemůže přivlastnit a ani tím přímo svou hodnotu nemůže zvýšit. Tato chlouba je výrazem vděčnosti a radosti, že k někomu, jako jeho poddaný, patřím.⁶ Apoštol Pavel tuto myšlenku rozvádí a dělá z ní základní projev duchovního života: “Jestliže jsme *jako nepřátelé* byli usmířeni s Bohem smrtí jeho Syna, tím spíše jako usmíření budeme zachráněni jeho životem. A nejen *to*, chlubíme se také Bohem skrze našeho Pána Ježíše Krista, skrze něhož jsme nyní přijali usmíření.” (Dopis Římanům 5:10-11 a viz také 5:2-4)

“²⁴ Hle, přicházejí dny, je Hospodinův výrok, kdy navštívím všechny obřezané *pouze* na předkožce: ²⁵ Egypt, Judu, Edóm, syny Amónovy, Moába, všechny s vyholenými skráněmi, kteří žijí v pustině, protože všechny tyto národy jsou neobřezané i celý dům izraelský má neobřezané srdce.” (Jeremjášovo proroctví 9:24-25)

Obřezávání nebylo praktikováno jen Izraelity, to je záležitost Předního východu. A už od začátku nešlo jen o tělo. Na obřizku srdce nepřišel až apoštol Pavel!⁷ Pán Bůh navštíví všechny, kteří si dělali zásluhu na svém tělesném poznamenání! O to tělo mu totiž vůbec nejde. Při obřizce nezáleží na tom co muži chybí, ale komu patří. Byl to výraz odevzdanosti a poddanosti. Bude trestat nejenom Izrael, ale stejně tak araby, kteří měli ve zvyku vyholit si skráně. Nejde o podobu tělesné příslušnosti k tomu, či onomu. Jde o více. Je to záležitost srdce (Deuteronomium 10:16). Stejně, jako dnes nesejde na formální příslušnosti, tělesné dispozici, ale záleží na srdci!

Otázky k diskusi:

1. Jak se vyrovnáváte s napětím a kam utíkáte? Kde máte azyl, když úlevu nedovede nic a nikdo na světě nabídnout?
2. Jazyk je opravdu neobyčejně mrštný úd. Biblické texty o něm mluví spíše negativně. Nebo je jen naše chápání biblických textů spíše negativní?
3. Co s tím, když naše společnost nezná pravidla a nezná ani rozhodčího...
4. Zbožnost a krajina - to je téma! Přemýšleli jste někdy tak? Nepodlehli jsme představě, že se lze izolovat do prostoru vymezeného body: Rodina-práce-sbor či modlitebna? Co v tom chybí?
5. Co je to “talmudicky přemýšlet”? Jaký je rozdíl mezi filozofováním a takovou debatou o právu a spravedlnosti?
6. Kudy proniká zlo do našich domácností? Kde jsou “okna” naší společnosti kudy leze dovnitř zlo?

⁶ Téměř jako se Holanďané chlubili svou královnou a radují se z nového krále...

⁷ Viz třeba dopis do Kolosis 2:11 a nebo tento text: “Neboť *pravý Žid* není ten, *kdo je jím* navenek, a *pravá* obřizka *není* ta, která je zjevná na těle; ale *pravý Žid* je ten, *kdo je Židem* uvnitř, a ***pravá obřizka je obřizka srdce Duchem***, nikoli literou. Ten má chválu ne od lidí, nýbrž od Boha.” (dopis Římanům 2:28-29)

7. Co je chloubou mého života?
8. Kdo je mým pánem? Komu patřím?